

Online radikalizace

Metodické náměty na výukové aktivity

Metodika vznikla v rámci projektu *Commander*

Co je online radikalizace a proč se o ni škola má zajímat?

Radikalizace je zjednodušeně proces, kdy člověk začne ospravedlňovat, schvalovat a obdivovat extrémisticky motivované násilí a jeho aktéry. Později se může přidat, páchat ho sám a získávat pro něj další. Radikalizovaný člověk na sebe celkem brzy ukáže sdílením a propagováním extremistické vidění světa.

Extremistické organizace přesvědčují sofistikovanou propagandou a manipulativními technikami ostatní o nevyhnutelnosti konfliktu mezi národy, etniky, náboženskými či jinak definovanými skupinami. Masové rozšíření těchto myšlenek a ideově toxických názorů může vést v extrémních případech k nárůstu předsudečného a nenávistného násilí, občanským nepokojům či ozbrojenému konfliktu. Toto jsou klíčové ambice většiny extremistických a teroristických organizací.

Týká se radikalizace i našich žáků a studentů?

Děti a dospívající jsou dlouhodobě cílem rekrutačních snah extremistů a teroristických skupin. Tento trend stoupá díky mimořádným událostem ve společnosti, každodennímu používání informačních a komunikačních technologií a socioekonomickým problémům. Děti a mládež jsou nejvíce ohroženou skupinou z hlediska online radikalizace. Rekrutace a radikalizace dětí a dospívajících je jednou z forem zneužívání dětí v kyberprostoru.

Radikalizace je bohužel však zákeřná v tom, že si jí často všimneme až když je pozdě – když radikalizovaný jedinec spáchá násilný čin nebo jinou kriminální aktivitu. I proto byl teroristický útok na bar Tepláreň v Bratislavě spáchaný devatenáctiletým mladíkem tak alarmující. Ukázal, že se nebezpečí radikalizace mladistvých na internetu týká i střední Evropy. Aby se podobné útoky jako v Bratislavě neopakovaly, je nutné, aby se o problému a varovných signálech radikalizace dozvěděli rodiče, učitelé, sociální pracovníci, a zároveň o tématech spojených s radikalizací a její prevencí mluvit s žáky.

Jak můžeme radikalizaci mládeže předcházet?

Prevence radikalizace mladistvých nemá jednu zaručenou metodu. Stejně jako existuje mnoho cest k radikalizaci, tak jakákoliv prevence musí směřovat různými směry. Ukázat na existenci extremistických skupin a jejich rafinované způsoby manipulace a rekrutace nestačí. Radikalizace je komplexním problémem, který se týká jednak samotné životní situace a psychologie jedince, ale zároveň i hodnot ve společnosti. Není v moci učitele vidět do rodinné situace žáků ani zastávat roli psychologů. Učitelé však mohou na problém upozornit, diskutovat o něm s žáky a navést je k hledání pozitivních hodnot i převzetí zodpovědnosti. V tomto metodickém listu najdete výukové aktivity věnující se právě těmto cílům i hlubší vhléd do problematiky radikalizace.

Výukové aktivity k tématu online radikalizace

Výukové aktivity k tématu online radikalizace žákům přibližují problematiku skrze aktuální dění především formou diskuze vybízející žáky si tvořit vlastní názory i naslouchat potřebám druhých. První aktivita téma otevírá využitím něčeho, co žáci dobře znají – memy – a přivádí pozornost k tomu, že se na internetu mohou tímto médiem skrytě šířit nenávistné myšlenky. Druhá a třetí aktivita žákům přibližuje pojmy “radikální” a “radikalizace” a ukazuje jim reálné dopady extremismu na skutečném případě. Závěrečná aktivita žáky nutí aktivně přemýšlet, v jaké společnosti by vlastně chtěli žít a zároveň porovnat svoje představy s nápady svých spolužáků. Aktivity jsou návazné a realizovatelné ve dvou vyučovacích hodinách.

Cíle:

- 1 upozornit žáky na skutečnost, že se na internetu šíří nenávistné myšlenky i na jejich vlastní (nevědomou) zodpovědnost v jejich šíření
- 2 vysvětlit žákům, že jsou případy, kdy být “radikální” může být pro společnost pozitivní, ale i případy, kdy to pro společnost znamená velké nebezpečí
- 3 ukázat žákům reálné dopady radikalizace a extremismu a co teroristy vůbec k takovým činům motivuje
- 4 přivést žáky k formulování vlastních hodnot a motivovat žáky k převzetí zodpovědnosti za šíření pozitivních hodnot

Doporučený věk: 12+

Délka: 90 min. / 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: počítač, projektor, vytištěný novinový článek do dvojic (Příloha 2)

1. Aktivita Pošli mi svůj meme!
2. Aktivita Je špatné být “radikální”?
3. Aktivita Kam až může radikální myšlení
4. Aktivita V jaké společnosti chci žít?

Zahřívací aktivita: Pošli mi svůj meme!

(10 min.)

Přestože se mohou zdát vizuálně jednoduché, memy ve skutečnosti můžou být složité formy, které obsahují několik vrstev, různé kódy pro čtení a dokonce i sporné interpretace. Proto memy extremistické skupiny i jiní jedinci využívají jako nástroj k šíření extremistických myšlenek – ideologie skrytá za humorem se může zdát na povrchu nevinná, přestože můžou takové obrázky podprahově ovlivňovat postoje uživatelů.

Cílem aktivity je otevřít téma radikalizace skrze médium, které žáci dobře znají a dennodenně jej používají. Žáci by se měli uvědomit, že memy nejsou jen nevinným zdrojem zábavy, ale mohou skrze ně být šířeny hodnoty a myšlenky, a to i ty nenávistné či vyloženě nebezpečné pro naši společnost. Žáci by měli pochopit, jakou roli v tomto sami hrají – že mají moc také memy či zprávy nahlašovat a dále nešířit.

Zadání

- 1 Žákům jsou postupně předkládány memy, jejichž podtext je více a více “radikální” – viz příloha 1 (učitelé však mohou použít jiné memy podle vlastního uvážení a znalosti třídy). Žáci jsou vyzváni, aby hlasovali, jestli by daný meme sdíleli – žáci hlasují se zavřenýma očima, aby je nemohly ovlivnit hlasy ostatních žáků ani se necítili ostýchavě.
- 2 Učitel si zapisuje výsledky neveřejně na papír. Po skončení hlasování u všech memů učitel výsledky odhalí.
- 3 Reflexe: Proč jsou v číslech rozdíly? V čem se memy od sebe liší? Podle čeho se rozhodujete, když s někým sdílíte memy? Proč někdo takové memy tvoří? Co je jejich cílem? Myslíte, že mohou být “nevinné vtipy” nebezpečné? Označili byste některý z memů jako “radikální”? Nahlásili byste jej na sociální síti? Mohly by takové memy v někom vzbudit nebo prohloubit nenávist?

TIP: Více o memech ve vztahu k radikalizaci najdete v metodickém listu Memy a kulturní války

Je špatné být “radikální”?¹

(10 min.)

Radikální myšlení se stává nebezpečným, když vede jedince k zapojení se do násilí a nelegálních aktivit jako způsobu dosažení politických, ideologických a náboženských cílů. V demokratických společnostech násilí a nelegální aktivity nejsou nutné k podpoře změn ve společnosti nebo komunitě. Každá menšina má možnost používat argumenty a podporovat i radikální názory a změny společnosti bez násilí.

Díky této aktivitě by žáci měli porozumět významu slova “radikální” a zároveň vnímat pozitivní i negativní konotaci tohoto slova. Cílem je žáky motivovat být “pozitivně” radikální.

Zadání

- 1 Učitel doprostřed tabule napíše slovo “RADIKÁLNÍ” a vyzve žáky, aby ke slovu vymysleli synonyma.
- 2 Nápady žáků zapisuje na tabuli – slova s negativní konotací („extrémní“, „extremistický“, „fanatický“, „ultra“) píše na jednu stranu tabule, slova s neutrální nebo pozitivní konotací („revoluční“, „nekonvenční“, „neortodoxní“, „netradiční“, „nezaujatý“, „progresivní“) zapisuje na druhou stranu tabule.

- 3 Reflexe:

Je význam slova “radikální” negativní nebo pozitivní (nebo obojí)?

Slyšeli jste ve zprávách nebo jinde v médiích použití tohoto slova s negativním významem?

Pokud ano, o jaké události se jednalo?

Naopak kdy jste to slovo zaznamenali v pozitivním kontextu? Jsou případy, kdy je správné být “radikální”?

Z reflexe by mělo vycházet, že radikální myšlení není samo o sobě zločinem. Mladí lidé často sympatizují s myšlenkou radikálních změn ve společnosti a mohou tak iniciovat pozitivní změny ve společnosti. Existují případy, kdy bychom měli být radikální – např. když je někomu ubližováno. Učitel může dále žákům poradit, jak být v takových případech “radikální” bezpečně (zavolat o pomoc, nahlásit bezpráví, zastat se někoho ve verbální hádce).

¹ Převzato s metodiky [Heads Up](#), str. 5.

Kam až může radikální myšlení vést?

(25 min.)

Radikální myšlení se stává nebezpečným, když vede jednotlivce k tomu, aby se zapojili do násilí a nezákonných činností jako prostředku dosažení politických, ideologických nebo náboženských cílů. Jedním z příkladů je teroristický útok na bar Tepláreň v Bratislavě z října 2022 spáchaný devatenáctiletým mladíkem.

Cest k radikalizaci a extremismu je mnoho. Obecně mezi jevy a události umocňující a urychlující radikalizaci mladého jedince patří pocit osamělosti, touha začlenit se, frustrace, chronický či déle trvající stres, úzkosti, deprese, šikana nebo pocit bezpráví a křivdy ze strany bezprostředního okolí či společnosti, potřeba zastat se či bojovat za domnělé či skutečné utlačované skupiny. Extremistické skupiny bývají pro mládež atraktivní zejména díky působivé organizované struktuře fungujícího společenství, jasně definovanému a srozumitelnému programu (ideologie), sdílené symbolice, prostředí plné dobrodružství a adrenalinu, saturaci potřeby "někam patřit, něco znamenat", něco dokázat a možnosti najít přátele.²

Cílem této aktivity je žákům vysvětlit pojem "radikalizace", ukázat její reálné dopady a pochopit motivace extremistů na příkladu devatenáctiletého teroristy z Bratislavy.

Zadání

- 1 Učitel rozdá do dvojic vytisknutý novinový článek (Příloha 2) a vyzve žáky, aby si jej přečetly.
- 2 Žáci by se ve dvojicích nebo v malých skupinách měli zamyslet nad otázkou: **"Co může motivovat (mladého) jedince ke spáchání takového činu?"** a na papír vypsali alespoň 5 příkladů. Dvojice/skupinky pak sdílí své nápady před celou třídou.
- 3 Učitel vyzve žáky, aby se ve dvojicích **zamysleli nad pojmem "radikalizace" a zkusili jej definovat**. Definici si žáci zapíší a poté ji přečtou třídě. Aspekty definice učitel zapisuje na tabuli.

Radikalizace je proces, během kterého lidé (často prostřednictvím internetu) přebírají extrémní názory o aktuálním stavu společnosti. Jedinou možnost „nápravy světa“ pak obvykle vidí v násilí.

- 4 Učitel žáky rozdělí do čtyř skupin a každé zadá jednu otázku:
 - 1 **Jak se může někdo zradikalizovat na internetu?** (naverbuje jej rekrutér extremistické skupiny, algoritmy na sociálních sítích jej uzavřou do názorové bubliny, skrze dezinformační weby/kanály, vlivem osobnosti/influencerů)
 - 2 **Jsou mladí lidé vůči radikalizaci zranitelnější? Proč ano/ne?** (Mladí lidé hledají své místo ve světě, chtějí někam patřit, a proto pro ně mohou být extremistické skupiny atraktivní. Často ještě nemají ukotvené hodnoty nebo rozvinuté kritické myšlení, a proto jsou snadněji ovlivnitelní, radikálnější a hůře rozpoznávají dezinformace či manipulaci.)
 - 3 **Kdo může na mladé lidi působit, aby se postupně zradikalizovali?** (politiky, rodiče, přátelé, společnost, obsah na sociálních sítích, extremistické skupiny působící na internetu)
 - 4 **Co je cílem teroristických útoků jako byl ten v Bratislavě?** (vyvolání strachu, inspirace k dalším činům, destabilizace společnosti)

Žáci prezentují své nápady před zbytkem třídy. Ostatní skupiny a učitelé mohou doplňovat nebo nabízet proti argumenty.

- 4 Reflexe a příprava na další aktivitu:
Jaké pocity cítíte, když slyšíte o útoku v Bratislavě nebo podobných událostech?
Chceme žít ve společnosti, ve které někteří členové musí žít v neustálém strachu?

² Více v tzv. "push" a "pull faktorech" v kapitole [Hlubší vhled do problematiky](#).

V jaké společnosti chci žít?

(45 min.)

O tom, v jaké společnosti žijeme, jak se v ní cítíme my i ostatní, rozhodujeme každý den tím, co děláme a co říkáme. Kdybychom si ale mohli vytvořit vlastní společnost, jaká by byla? Jaká by měla zákony a hodnoty? Jak by se v ní rozhodovalo?

Cílem této aktivity je přimět žáky k tomu, aby přemýšleli více o „státnosti“ a způsobu fungování společnosti. Povzbudí studenty k přemýšlení o diplomacii, přijetí, celonárodních praktikách a společenských hodnotách.³

Zadání

- 1 Učitel rozdělí žáky do skupin po třech nebo po čtyřech.
- 2 Požádá je, aby se během následujících 20 minut **zamysleli nad vlastním mikrostátem**. Měli by sepsat/namalovat následující:
 - Název země
 - Národní symbol
 - Vládní systém (způsob řízení státu a rozhodování)
 - Práva a povinnosti občanů
 - Deset základních zákonů
 - Základní jazyk(y)
 - Vzdělávací systém
- 3 Každá skupina ve 3-5 minutách představí svůj mikrostát.
- 4 Žáci nakonec **hlasují, ve kterém z odprezentovaných států by si přáli žít nejvíce a ve kterém nejméně**. Svůj hlas by měli žáci odůvodnit.

Například:
 'Přeji si žít v, protože...'
 'Nepřeji si žít v, protože...'
- 5 Reflexe: **Můžeme aspekty státu s nejvíce hlasy nějak zavést v naší společnosti?** Jaké byly výzvy, kterým čelili při vytváření mikrostátu? Jak je překonali? Co se rozhodli do svých zákonů či práv nezahrnout?

Návrhy témat k diskuzím v dalších hodinách:⁴

Existuje mnoho témat, která můžete využít ke spuštění plodné diskuse o násilných radikalizacích. Úkolem je vymezit téma způsobem, který pomůže vašim studentům prozkoumat jejich vlastní názory a přesvědčení a ukázat jim, jak řídit své emocionální reakce a zároveň lépe porozumět základním příběhům extrémních ideologií.

³Převzato s metodiky Heads Up, str. 19-20.

⁴Převzato s metodiky Heads Up, str. 18-19.

Zde jsou některá témata, která lze se studenty rozvíjet:

Občanství: Při zkoumání „občanství“ se vaši studenti naučí, jak řešit otázky práv a povinností v různých společnostech, spravedlnosti, identitě a smyslu „sounáležitosti“. Prostřednictvím tohoto tématu můžete také spustit debatu o lidských právech, jako je svoboda projevu a o tom, jak bojovat proti nenávisným projevům.

Historie: prostřednictvím několika významných historických událostí, jako je rwandská genocida, holocaust nebo nacistické hnutí, můžete naučit studenty, jak přemýšlet o nenávisné propagandě, rasismu a politickém násilí. Jako pedagog můžete svým studentům umožnit, aby prozkoumali, jak jsou historické příběhy konstruovány a jak mohou nakonec vyvolat konflikt a předsudky ve své vlastní společnosti.

Náboženství a přesvědčení: prostřednictvím zkoumání různých hodnot a přesvědčení dostanou vaši studenti šanci objevit rozmanitost a respekt k jiným náboženstvím. To by mělo zahrnovat diskusi o sekularismu a humanismu a zdůraznit, jak by „věřící“ i „nevěřící“ neměli být stereotypní, protože v jednom samotném náboženství je často více rozmanitosti než napříč všemi náboženstvími. Studenti, kteří nemají náboženské vyznání, by měli být také zahrnuti do diskuse.

Jazyky: jako pedagog byste měli pomoci studentům objevit široké spektrum kultur, hodnot a perspektiv prostřednictvím světových dějin a myšlení. Studenti získají kritické dovednosti v psané a ústní argumentaci, stejně jako se stanou mediálně gramotní.

Svoboda vyjadřování a internet: prostřednictvím tohoto tématu můžete se studenty diskutovat o rozsahu informací, které jsou nyní okamžitě k dispozici všem. Některé otázky, které mají být vzneseny, jsou: „Jak jsou informace nabízeny?“, „Jak jsou strukturovány a prezentovány?“, „Jak mohou být tyto informace zmanipulovány pro násilné účely?“, „Jak mohou nové zdroje informací konkurovat starým zdrojům informací?“. Zaměření se na online mediální gramotnosti pomůže studentům naučit se používat internet a sociální média bezpečným a efektivním způsobem. To může být také příležitost, aby se naučili rozdíl mezi zákonným svobodným projevem a nenávisnými projevy.

Rovnost pohlaví a násilí založené na pohlaví: ačkoli toto téma nemusí souviset s hlavním studijním programem, můžete o něm diskutovat, pokud se setkáváte s řešením konfliktu souvisejícího s pohlavím. Tímto způsobem pomůžete studentům pochopit základní příčinu problému, zpochybnit určité postoje k postavení a úloze žen a zároveň jim umožnit konstruktivní kroky proti extremistickým argumentům podporujícím násilí proti oběma pohlavím.

Umění: umění může být viděno jako univerzální jazyk poutající společenství a kultury spolu v čase a prostoru. Nabízí možnost debatovat o tom, jak je popírání a ničení kulturního a uměleckého dědictví v důsledku násilného extremismu ztrátou pro celé lidstvo.

Hlubší vhled do problematiky

Radikalizace

Radikalizace je z bezpečnostního hlediska závažný rizikový fenomén, který může v nejzávažnějších případech vést k teroristickému incidentu či aktu extrémního násilí, který ohrozí a destabilizuje celou společnost. Extremistické organizace přesvědčují sofistikovanou propagandou a manipulativními technikami ostatní o nevyhnutelnosti konfliktu mezi národy, etniky, náboženskými či jinak definovanými skupinami. Masové rozšíření těchto myšlenek a ideově toxických názorů může vést v extrémních případech k nárůstu předsudečného a nenávisného násilí, občanským nepokojům či ozbrojenému konfliktu. Toto jsou klíčové ambice většiny extremistických a teroristických organizací!

Radikalizace je zjednodušeně proces, během něhož začne osoba akceptovat, podporovat, iniciovat a realizovat extremistické aktivity. Radikalizační proces je velmi individuální. Jeho průběh i jednotlivé etapy umocňuje mnoho vnitřních a vnějších faktorů. Radikalizovaný člověk zpravidla ospravedlňuje, schvaluje, obdivuje extremisticky motivované násilí a jeho aktéry. Radikalizace se může rovněž projevat ve snaze sdílet, šířit, propagovat a jinak

podporovat extremistické vidění světa. V nejrizikovějších fázích radikalizace je tento jedinec schopen akt extrémního násilí spáchat.

Týká se radikalizace i dětí a dospívající mládeže?

Děti a dospívající jsou dlouhodobě cílem rekručních snah extremistů a teroristických skupin. Tento trend má v současné době vzestupnou tendenci a je akcelerován mimořádnými událostmi ve společnosti, nadměrným užíváním informačních a komunikačních technologií, socio-ekonomickými problémy. Děti a mládež jsou v současné době nejvíce ohroženou skupinou z hlediska online radikalizace. Rekrutace a radikalizace dětí a dospívajících je jednou z forem zneužívání dětí v kyberprostoru!

Jaká jsou aktuální rizika online radikalizace?

- Online radikalizace je v digitálním prostředí dlouhodobě existujícím jevem a děti a dospívající jsou cílovou a zranitelnou skupinou
- Kontexty pandemie Covid 19 tento fenomén výrazným způsobem umocnily
- Extremistické organizace v globálním měřítku využily toto období k mobilizaci a expanzi v online prostoru
- Restriktivní proti-epidemiologická opatření afektovala celou společnost v mnoha dimenzích
- Izolace a omezení běžného sociálního života mělo přímé dopady na psychické zdraví dětí a dospívajících
- Distanční vzdělávání zapříčinilo bezprecedentní nadužívání internetu
- Zaměstnaní a přetížení rodiče často nemají kontrolu nad dětmi při online aktivitách
- Digitální gramotnost a uvědomování si rizik v online prostoru v rodinách zpravidla není dostatečné
- Umocnily se další rizikové fenomény v dysfunkčních či problematických rodinách
- Redukce běžného kontaktu v pedagogických profesích, sociálních a pomáhajících profesích omezila možnosti identifikovat poruchy chování
- Ve virtuálním prostředí došlo k navýšení sdílení extremistického obsahu a materiálů
- Kspirační teorie se masivně rozšířily na sociálních médiích a pronikly i do společenského mainstreamu

PUSH FAKTORY

Za tzv. PUSH FAKTORY jsou označovány jevy a události, které umocňují a urychlují radikalizaci jedince. V obecné rovině se může jednat o prožívání pocitů:

- Marginalizace
- Diskriminace
- Nerovnosti
- Perzekuce
- Stigmatizace
- Ostrakizace

ať již z důvodů názorových, postojevých, náboženských, ideologických, příslušnosti k etnické či sexuální menšině či z jiného individuálního důvodu.

U dětí a dospívajících jsou za alarmující PUSH faktory považovány:

- pocit izolace, osamělosti
- touhy začlenit se
- frustrace, nešťastné pocity o sobě a o tom, co si druzí myslí
- krize identity
- přítomné znaky diskriminace kvůli pohlaví, fyzickému vzhledu a dispozicím, náboženskému vyznání, sexuální orientaci, etnicitě aj.
- chronický či déle trvající stres,
- úzkostné stavy,
- deprese

- šikana nebo pocit bezprávi a křivdy ze strany bezprostředního okolí či společnosti
- potřeba zastat se či bojovat za domnělé či skutečné utlačované skupiny

PULL FAKTORY

Za tzv. PULL FAKTORY jsou považovány události a jevy, které extremistické názory a skupiny dělají atraktivnějšími. Mezi nejvýznamnější, které nalézají odezvu zejména u dětí a mládeže patří:

- působivá organizovaná struktura fungujícího společenství a referenční skupiny
- jasně definovaný a srozumitelný program a myšlenky
- snadno pochopitelný vnitřní řád, pravidla a disciplína
- sdílená symbolika, rituály a scénáře
- prostředí plné dobrodružství a adrenalinu
- zajímavá alternativa ke konzervativní majoritní společnosti
- saturace potřeby někam patřit, něco znamenat, něco dokázat
- protektivní prostředí a zázemí
- možnost najít přátele

Jaké taktiky extremisté používají?

- Vytváří iluzi přátelského prostředí, substituční rodiny či subkultury
- Lichotí, přikrášlují, slibují
- Přesvědčují o výjimečnosti, nadřazenosti, vyvolenosti
- Užívají humor, memy, videa, hudbu a pestrobarevnou symboliku
- Nabízí dobrodružství, válečné hry, soutěže, výcvikové kempy, kurzy přežití
- Snaží se o izolování od předcházejícího života, rodiny, kamarádů
- Potlačují kritického myšlení
- Utvrzují v přesvědčení my versus oni
- Umocňují výčitky, hrají na city a vybízejí k aktivismu
- Šíří konspirační a spiklenecké teorie
- Utvrzování v neodvratitelnosti událostí či jevů
- Glorifikace aktérů násilí, vytváření aureoly mučedníků
- Ospravedlňování násilí a jeho propagace a normalizace

Další informace a doporučení pro učitele:

Jaké jsou varovné signály radikalizace (nejen) u dětí?

- je tajemnější a méně komunikativnější v souvislosti s užíváním internetu a sociálních sítí
- tráví nepřiměřeně mnoho času online komunikací s osobami, s kterými se seznámil/a online
- izoluje se více od běžného života, rutiny a kamarádů
- rozvíjí se fixace na konkrétní osobu, komunitu či platformu
- vyjadřuje intoleranci, zášť nebo odmítání určité skupiny či entity
- výrazně se mění školní prospěch a objevují se poruchy chování
- nerespektuje jiné názory, je výrazně nekriticky argumentativní
- užívá nezvyklé obraty, slovník a je verbálně agresivní
- mění se jeho či její vzhled, oblékání, užívá nezvyklé symboly a gesta
- vyjadřuje myšlenky ublížit či použít násilí vůči ostatním
- jeví příznaky sdílení a šíření extremistického obsahu online
- projevuje disrespekt vůči autoritám v rodině či ve škole
- sympatizuje s konspiračními teoriemi či apokalyptickými vizím
- obdivuje se jakýmkoliv formám násilí či jejich realizátorům
- stylizuje se do role bojovníka, válečníka, spasitele

Co mohu jako učitel udělat?

BERTE TO VÁŽNĚ!

Online radikalizace může mít vážné dopady v reálném životě! Rekrutace na sociálních sítích je často počátkem prohlubující se radikalizace a možné přípravy reálného násilí. Děti a mládež jsou senzitivnější vůči působivým a podbízivým podnětům. Intolerance, zášť a předsudky mohou být varovným signálem prohlubující se radikalizace a inklinace k extrémnímu násilí.

ZAZNAMENEJTE VŠE ZNEPOKOJIVĚ!

Sdílejte informace. Dokumentování nezvyklých událostí, situace či chování je důležité. Nespoléhejte se na systémová řešení. Popište podrobně, čeho jste si povšimli a sdílejte s kompetentními autoritami. Zajímejte se o vývoj případu. Buďte proaktivní a projeďte upřímný zájem. Extrémními násilí je možné předcházet!

PŘIPOMÍNEJTE DĚTEM, ŽE EXTREMISMUS NENÍ ŘEŠENÍ!

Je důležité vysvětlit, že společnost nabízí mnoho alternativ a cest, jak řešit různé otázky. Extremistické skupiny jsou ve skutečnosti na okraji společnosti, byť v online prostředí vytváří iluzi, jak jsou mocní. Ukažte pozitivní příklady a vzorce chování. Mluvte o lidech dobré vůle, tolerantních, vstřícných, o principech fungující občanské společnosti, o respektu a pomoci.

NABÍDNĚTE POMOC!

Sdílejte informace o projevech nenávisti či extremistického chování mezi dětmi. Pokud si dítě neví rady, je zmatené či není schopné samo vyhledat pomoc, nabídněte jí. Zprostředkujte kontakt se specialisty. Mluvte o problému bez předpojatosti.

POSLOUCHEJTE, CO VÁM DĚTI ŘÍKAJÍ!

Je důležité vnímat, co děti říkají, o čem se baví a jakým způsobem se vyjadřují. Pokud začnou opakovat určité výrazy a termíny s extremistickým obsahem, diskutovat konspirační teorie, obdivovat se násilí, buďte obezřetní. Nezesměšňujte je, ani netrestejte! Přehnaná reakce může být kontraproduktivní, a ještě více prohloubit radikalizační proces. Vysvětľujte! Pokud je situace vážnější, kontaktujte specialisty a policii.

PTEJTE SE A ZAJÍMEJTE!

Je důležité mít povědomí o tom, co dělají děti v online prostoru. Projeďte upřímný zájem, kladte otevřené otázky, nechte si vysvětlit, co děti aktuálně zajímá, jaké hry a memy jsou populární, co sdílí na internetu, s kým jsou v kontaktu. Ptejte se během běžných činností a výukové rutiny. Vytvořte přátelskou atmosféru. Rozhovor je lepší než monitorování.

VZDĚLÁVEJTE SEBE I DĚTI

Poučte děti o rizicích online radikalizace, způsobech rozpoznání extremistického obsahu a taktikách, které používají extremisté. Ukažte, jak rafinované tyto postupy mohou být. Extremisté užívají videa, hudbu, memy či dokonce humor, aby zaujali pozornost dětí. Vysvětlíte, jak se bezpečně chovat v online prostředí. Šířte digitální gramotnost, pozvěte odborníky, zajímejte se o nové trendy!

PORAĎTE!

Ukažte dětem, jak se chovat bezpečně v online prostoru. Vyprávějte příběhy. Upozorněte, že je nutné chránit si své soukromí. Extremisté mají své specialisty, kteří monitorují online prostředí a aktivně vyhledávají možné cíle k radikalizaci mezi dětmi a mládeží.

POVZBUZUJTE!

Je důležité naučit děti, jak pracovat s informacemi, jak rozpoznat extremistický či jinak závadový obsah a jaké aktivity jsou v online prostředí nebezpečné. Naučte děti komunikačním dovednostem, toleranci k odlišným názorům a argumentům. Hovořte o bezpečnosti, občanské angažovanosti, rozvíjejte u dětí kritické myšlení a obezřetnost. Vybudujete tím odolnost vůči ideově toxickému obsahu.

Základní didaktické zásady a doporučení:

Další zdroje

Knihy

Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*, Grada, 2019.

Vegrichtová, Barbora. *Terorismus a radikalizace v České republice: Možnosti detekce rizikových osob*, Grada, 2022.

Kurzy pro pedagogy

[Varovné signály radikalizace a inklinace k extrémnímu násilí u dětí a mládeže I a II \(Jahodovka Profesní institut\)](#)

[Detekce radikalizace a extremismus - bezpečnostní kontexty sociální práce \(Fakta, s.r.o. Vzdělávací zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků\)](#)

[Detekce varovných signálů radikalizace u dětí a mládeže \(Descartes - Vzdělávací agentura\)](#)

Autoři: doc. PhDr. Barbora Vegrichtová, Ph.D., MBA a Markéta Hrehorová, M.A.
Konzultováno s: Mgr. Markéta Jírová Exnerová (Semiramis o.s.)
Materiály vznikly v rámci projektu souboru Farma v jeskyni s názvem "Commander"

Projekt Commander

Na závažnost fenoménu radikalizace dospívajících na internetu se snaží upozorňovat umělecko-edukativní projekt Commander od mezinárodního divadelního souboru Farma v jeskyni. Vrcholem projektu byla premiéra multižánrové inscenace zkoumající radikalizaci skrze pohybové divadlo s živou hudbou a film s dětskými herci. Dílo pracuje s dialogy převzatými ze skutečných chatů extremistické online skupiny, kterou pod profilem Commander vedl třináctiletý chlapec z Estonska. V rámci edukační části projektu soubor společně s odborníky vytvořil edukační videa pro portál O2 Chytrá škola a workshopy pro žáky základních i středních škol.

Projekt Commander jako jeden z prvních v České republice zkoumá, jak vůbec prevenci radikalizace dětem zprostředkovat. K radikalizaci mladistvé vede mnoho cest a různorodé důvody. Proto se Farma v jeskyni rozhodla žákům předat hodnoty a dovednosti, které jsou pro demokracii zcela zásadní.

Ve třech tematicky i formátem odlišných workshopech se žáci druhého stupně základních škol učí vnímat přínos diskuze i střetu s odlišnými názory, uvědomit si své vlastní předsudky a umět s nimi pracovat, cítit se lépe ve vlastním těle a získat větší sebejistotu pro ustání nátlaku. Díky podpoře Nadace PPF v tomto akademickém roce Farma v jeskyni spolupracuje s deseti třídami, které prochází všemi workshopy ze série zdarma.

Pro studenty středních škol soubor realizuje **dopolední reprízy představení Commander**. Silný zážitek z představení je zasazen do kontextu fenoménu radikalizace přes internet úvodním interaktivním workshopem a závěrečnou reflexí. V diskuzi po představení pak studenti hovoří i se samotnými tvůrci.

"Popravdě jsem si myslela, že jdeme na nějaké divadlo, u kterého budu usínat. Hned ale jak představení začalo, mi naskočila husí kůže a nemohla jsem ani mrknout. [...] Poslední dobou si procházím těžkým obdobím, a tak pociťuji spoustu negativních emocí jako bezmoc, smutek a vztek a přesně to jsem v představení viděla vyjádřené způsoby, kterými já bych to nikdy nedokázala popsat," uvedla jedna ze studentek v reakci na představení Commander.

Workshopy a dopolední reprízy představení Commander objednat kontaktováním Markéty Hrehorové na marketa@farminthecave.com.

Více na www.farminthecave.com/commander

Obdivoval Breivika a neonacisty. Útočník z Bratislavy chtěl "chránit bílou rasu"

 Dominika Perlinová
13. 10. 2022 18:03

"Necítím žádnou lítost, není to směšné?" napsal na Twitter anonym jen pár minut poté, co ve středu večer v centru Bratislavy někdo střílel před barem Tepláreň. K útoku se pak mladík přihlásil na sociálních sítích. Zabil dva muže a zranil jednu ženu, svůj čin zdůvodnil v neonacistickém manifestu. Ve čtvrtek ráno slovenská policie našla jeho tělo.

Před gay barem Tepláreň, kde byli zastřeleni dva muži lidé pokládají květiny a zapalují svíčky. | Foto: ČTK

Za útokem stojí podle slovenských médií Juraj K., narozený v roce 2003. Teprve 19letý mladík je podle [Denníku N](#) synem kandidáta ve volbách v roce 2020 za stranu Vlast. Policie nyní vyšetřuje, zda dvojnásobnou vraždu nespáchal otcovou zbraní. Policie ho později našla mrtvého. Svě oběti zřejmě neznal a po činu spáchal sebevraždu.

Konzervativní strana Vlast se do slovenské sněmovny nakonec nedostala. Její kandidáti vystupovali ve svých projevech proti Evropské unii, koronavirovým opatřením i proti právům [LGBTQ+](#) lidí.

Ve středu v 19:39 se na sociální síti nejprve objevil příspěvek: "#hatecrime #gaybar #bratislava". Hatecrime je anglické označení pro zločin z nenávisti. O necelých deset minut později slovenská policie informovala o střelbě v Zámecké ulici v centru metropole. Podle svědků se na místě ozvalo asi 10 [výstřelů](#).

Útočník zabil dva muže mladší 30 let, přičemž jeden z nich v podniku pracoval. Střelba poranila také jednu zákaznici, která byla převezena do nemocnice a není v ohrožení života.

Tepláreň byl vůbec první gay bar v Bratislavě a pro LGBTQ+ lidi se stal velmi důležitým místem k setkávání. Cítili se zde bezpečně, vzpomínají nyní bývalí zaměstnanci i pravidelní návštěvníci na sociálních sítích. Nyní majitel uvažuje o zavření podniku.

Obdiv k teroristům

Policie vyšetřuje, zda se skutečně jednalo o zločin z nenávisti. Několik hodin před střelbou útočník zveřejnil mnohastránkový dokument, ve kterém vyzývá k násilí proti Židům a LGBTQ+ lidem. Na šedesáti pěti stranách mimo jiné popisuje, jak se rozhodl "vykonat operaci" proti lidem, které považuje za nepřátele bílé rasy.

Den před útokem na svůj Twitter anglicky napsal: "Rozhodl jsem se." V dalším příspěvku ze středečního rána zase: "Bude to vykonané."

Už v polovině srpna se na ulici před podnikem vyfotil. Po útoku také chvíli komunikoval na sociální síti 4chan. Zveřejnil mimo jiné své fotky z místa útoku a krátce před půlnocí uvedl, že se se svými příznivci potká "na druhé straně".

Související

"Otrěsný vzkaz." Případ střílení světlic po lidech na Prague Pride zůstane bez trestu

Policie zatím oficiální spojitost mezi útokem a anonymním twitterovým účtem nepotvrdila, ale dva zdroje deníku [SME](#) potvrdily, že se s největší pravděpodobností skutečně jedná o pachatele. "Od roku 2019 se pomalu připravuji, čtu si o taktice a strategii," napsal v manifestu.

Mladík v něm také oslavuje neonacistické a extrémně pravicové teroristy. Odvolává se například na zločince Davida Edena Lanea, jehož slogan o nadřazenosti bílé rasy se mezi extremisty dodnes cituje. Vyzdvihuje také

teroristické útoky na Novém Zélandu v roce 2019, během kterých zemřelo 51 lidí, nebo útok na synagogu ve městě Poway v Kalifornii. Text doplňují neonacistické symboly.

Na Twitteru kromě nenávistných komiksů o Židech a další rasistických vtípů sdílel například i obdiv k norskému masovému vrahovi Andersi Breivikovi a dalším teroristům. Jeho zprávy přibývaly i několik hodin po útoku, aniž by je sociální síť zablokovala. Mnoho lidí mu nadávalo, ale část ho i prosila, aby se dobrovolně vydal policii. Ta o komunikaci věděla.

Přijdou další cíle

Slovenská média si všimají i toho, že v manifestu mladík popisuje, proč si podnik vybral. "Už nemůžu stát a dívat se, jak jsou naši lidé ničeni," píše. Navíc uvedl, že na řadu přijdou i další podobná místa. "V případě, že první den přežiji, nechci, aby se moje další cíle dozvěděly, že jsou na seznamu," vysvětlil, proč konkrétní terče útoků nezveřejní.

Související

Co je menšinový stres a proč záleží na každém slově. Kniha líčí LGBT+ život v Česku

Policie veřejnost ve čtvrtek ujistila, že další útok již nehrozí, případ ale dál vyšetřuje. Slovenské organizace, které práva sexuálních menšin prosazují, jsou otřesené. Iniciativa Inakost uvedla, že útok v zemi nemá obdoby. "Bolest je nesnesitelná," napsal v krátkém vzkazu podnik, ve kterém k útoku došlo.

Majitel baru Roman Samotný novinářům řekl, že dvě oběti vraha seděly na lavičce a jen pily limonádu. "Byli to mladí milí lidé, kteří s nikým neměli spory. Neprovinili se ničím," cituje

podnikatele agentura ČTK. Čin označil za vědomý útok na komunitu LGBTQ+. Dodal, že si už zvykl na slovní projevy nenávisti na Slovensku a menší incidenty ani nehlásí policii. Lidé prý plivají na dveře jeho podniku a seškrabují nálepkou s duhovou vlajkou.

Samotný také míní, že mnoho LGBTQ+ lidí ze Slovenska odchází. V zemi není povolené registrované partnerství jako v Česku a manželství stejnopohlavních párů zakazuje ústava. Proti sexuálním menšinám dlouhodobě vystupuje i řada slovenských politiků. Premiér Eduard Heger i prezidentka Zuzana Čaputová ale útok jednoznačně odsoudili.

Nikola Kišová
asi před 3 měsíci

Matúš a Juraj boli moji kamoši. Matúš bol u nás na kolaudačke bytu. Priniesol jednohubky a platne, ktoré mi daroval, lebo som si práve kúpila gramofón. Vždy sme sa bavili, že pôjdeme spolu na burzu platní do Starej tržnice. Keď som prvýkrát stretla Juraja bola som ohromená z toho, aký je charismatický a aká sympatická energia z neho vychádza. Keď mi v ten večer napísal, že je rád, že ma spoznal, nesmierne ma to potešilo, pretože som sa s ním veľmi veľmi chcela kamošiť. S oboma bola... Zobrazit víc

2,9 tis. 344 3 tis.

Novinový článek je dostupný na:

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/utocnik-z-bratislavy-sdilel-rasisticke-komiksy-a-vtipy/r~a4ce336c4af411ed8980ac1f6b220ee8/>